

Već je izabrani narod, usmjeren mišlju prema Kristu koji bi ga imao osloboditi, oslanjao se na svečano obećanje Božje i ostao nepokolebiv u svojoj nadi, usprkos protivnosti. Njegova povijest bila je proročanstvo povijesti Crkve koja se osjeća vječnom, jer temelji svoju nadu na obećanju Kristovu: „I vrata paklena neće je nadvladati“! Ta je nada podržavala apostole, mučenike, svece i sve kršćane. Ta je nada krijepila i krijepi Crkvu — „tabor onih koji su se nadali“.

Da učvrsti našu nadu, liturgija nas uvjerava da je „Bog naše utočište i naša snaga“. Sv. Pavao piše Rimljanima (15, 13): „Bog (izvor) nade neka vam dadne potpuno veselje i mir u vjeri, da napredujete u nadi snagom Duha Svetoga“. Svaki kršćanin veselo ispovijeda: „U te sam se, Gospodine, uzdao, neću se smesti dovijeka“! **Čitava liturgijska molitva — molitva je nade, u koliko se temelji i ukorjenjuje u nadi, i pojačava joj životnu ulogu.**

Kršćanin raste u nadi i po nadi se razlikuje od drugih koji je nemaju. Sv. Pavao veli Rimljanima (8, 24): „Nadom smo spašeni“. Kršćani na krilima nade izdižu se u vedre prostore vječnosti gdje životne tjeskobe i proturječja povijesti nisu zaniijekani već su nadvladani u misli **Božjoj — temelju nade.**

Dr o. Krsto KRŽANIĆ

ŠTA JE S TIM LITURGIJSKIM PROMJENAMA?!

Pročitali smo sigurno svi mnogo i duljih i kraćih prikaza o silnom oduševljenju vjernika za liturgijske novosti, koje su se širom svijeta počele prakticirati na I. korizmenu nedjelju, 7. III o. g.

Malo je koja novost o Crkvi tako brzo prihvaćena i kod vjernika u praksu provedena kao ova. Kod prijašnjih promjena, u načinu, na pr., kako bi se slušala sv. Misa, što bi se uvodile na inicijativu Ordinarija ili kakva revna svećenika, gledali smo i slušali kako pri sv. Misi aktivno sudjeluje obično samo izvjesna grupa vjernika — obično djeca. A sada, već iza kratkog vremena, na tolikim mjestima, odgovara hrvatski misni odgovor cijela Crkva ili bar skoro cijela. Nedavno sam se posebno ugodno osjećao, kad sam, ispovijedajući u Mariji Bistrici, iz ispovijedaonice slušao, kako lijepo prate na nov način sv. Misu u jednoj kapeli oko proštenišne crkve vjernici ogromne hodočasničke grupe

neke župe zagrebačke nadbiskupije. A još sam se ugodnije osjećao, kad su me to popodne zamolili hodočasnici iz moje grupe (preko 500), da bismo sutra ujutro imali „hrvatsku“ Misu. Bio sam iznenada i u zadnji čas zamoljen, da odem u Mariju Bistricu mjesto jednog župnika, i nisam mogao na sve misliti, pa nisam ponio na hodočašće ni Kniewaldova Misala, niti malih priručnika za pratnju sv. Mise na hrvatskom. Ali se je sve našlo na licu mjesta, i bilo je puno zadovoljstvo i kod mene, i kod mojih vjernika.

„Oblaci, koji se javljaju na vedrom nebu obnovljene liturgijske životne snage“

No ima i stvari, koje zabrinjuju. Protiv nekih pojava nastupio je i sam Sveti Otac Pavao VI. Na razne pogibli upozorava kardinal Lercaro, predsjednik Vijeća za provedbu Konstitucije o sv. Liturgiji, u svom Pismu od 30. VI 1965., upućenu svim predsjednicima Biskupskih konferencija, a nedavno objelodanjenu i na hrvatskom jeziku. Kardinal govori u tom Pismu o „oblacima, koji se javljaju na vedrom nebu obnovljene liturgijske životne snage“, koji nastoje zasjeniti to sjajno svjetlo“.

Od tih oblaka sigurno nismo pošteđeni ni mi hrvatski katolici. Sada iza pola godine prakse tih liturgijskih promjena možemo mnogo lakše i mi ovdje opaziti, što ne valja u provođenju tih novih liturgijskih normi. I možemo imati bar kakav-takav pregled, u kojem su se opsegu i kako te liturgijske novosti provodile.¹⁾

Pa kako izgledaju ti naši „oblaci“?

Moramo, nažalost, konstatirati, da ima crkava, u kojima se još uvijek nisu provele ni sve odredbe, koje vrijede za cijelu Crkvu. Spominjem samo jednu stvar. Nove odredbe glede zvonjenja pod sv. Misom. Zvoni se kao i prije 7. III o. g. Na pr. u našem velikom gradu, u crkvi, koja je — već radi ogromna prostora — najposjećenija, a posjećuje ju dobrim dijelom elita, inteligencija, koja posve lako shvaća

1) Sto ovdje pišem, pišem s punom sviješću, da nisam liturgijski stručnjak. Ali sam već stariji svećenik, a još iz bogoslovskih dana, pa kroz cijeli život, uvijek sam imao vruću želju, da vršim sve liturgijske propise i držim se svih rubrikalnih uputa. Prisustvovao sam i ovogodišnjem svećeničkom tečaju u Zagrebu, na kojem smo se upoznali sa svim detaljima liturgijske reforme; a, kadgod se nalazim u kojoj crkvi, dok se služi sv. Misa, pazim na sve, reflektirajući, ne bih li štogod naučio, štogod zaboravljena obnovio ili, promatrajući geste na drugome, sjetio se kakvih svojih neukusnosti.

opravdanost novih propisa glede zvonjenja pod sv. Misom. Prvi put sam to saznao od pripadnika te zajednice, koji živi i djeluje u drugom gradu, a to mi je pripovijedao, izražavajući svoje čuđenje. A iza toga sam dvaput to svojim očima vidio i svojim ušima slušao. U jednoj maloj biskupiji u dvije susjedne župe raznolika je praksa. U jednoj je sve lijepo provedeno, pa se i zvoni kod sv. Mise po novom, a u drugoj su liturgijske novosti djelomično provedene, ali se zvoni po starom. Slušao sam još prije, nego su se počele provoditi nove odredbe, tvrdnju, da bi neki krajevi jako teško primili novosti u zvonjenju kod sv. Mise. Nalazim se već dulje vrijeme u kraju, koji je od idealna vjerskog znanja i od idealna kršćanstva prilično daleko, pa su, uz najrjeđe iznimke, sve promjene primili najljepše, pa tako i promjenu u zvonjenju. Radi li se možda o prosvjetno-kulturnoj zaostalosti ili o prevelikoj privrženosti tradiciji, pomoći će okolnost, da su vjernici daleko od buntovničkog duha, da su odani Crkvi i svećeniku; pogotovu, ako im se naglasi potreba jedinstvenosti po cijelom katoličkom svijetu.

Ministrirao sam nekoliko puta pri sv. Misi starijem svećeniku, u većim i manjim vremenskim razmacima. Da me je slučajno pitao, imam li mu što prigovoriti, morao bih mu puno toga reći, što sam uvijek s nekom bolju u srcu gledao i slušao.²⁾ Posebno me je to boljelo radi dviju okolnosti: Nalazi se na takvu mjestu, gdje ima dragocjenu priliku, da izmijeni misli o liturgijskim novostima. A usto ima i službu takvu, te i o njemu ovisi temeljita izgradnja novih crkvenih naraštaja. Jedanput sam mu u najljepšoj formi spomenuo par pogrešaka. Odvratio mi je: „Znate, navika!“ Posve je razumljivo, da se je prvih dana, makar se sve i dobro znalo, baš radi moći navike, puno griješilo. Ali je već prošlo pola godine od 7. III 1965, dakle dosta vremena, da nam liturgijske novosti pređu u krv. Ali je u tu svrhu potrebno reflektirati, čitati „Obred sv. Mise“ i pitati, dok se posve ne naviknemo.

Znam za jedan ženski samostan u provinciji. Broji lijep broj časnih sestara, a svećenika imadu pod istim krovom. Još nije ni počeo provoditi te tako lijepe i drage liturgijske novosti, bar što se tiče hrvatskih dijelova sv. Mise i razlikovanja poučnog i žrtvenog njezina dijela. Biskupi su nam

---

2) Bilo bi samo dobro, da u takvim slučajevima jedan drugoga pitamo, imamo li što primijetiti. Time ćemo svome kolegi jako olakšati, da nam posve iskreno stavi svoje primjedbe.

sami naglasili, da je taj dio liturgijskih novosti privilegij, a privilegijem se ne moramo služiti. Ali je naglašeno i to, da bi iz pastoralnih razloga bilo nepametno, kad ne bismo to proveli bar ondje, gdje ne postoje kakve veće poteškoće. A valjda je takav slučaj u svakoj ženskoj redovničkoj zajednici. Mislim, da bi nas na to morala poticati i želja, da nam povjerene časne sestre budu asketski što bolje formirane. Liturgija se je uvijek smatrala jednim od najvažnijih pomagala u izgrađivanju temeljita duhovna života.

Komocija ne smije biti razlog da novosti ne provedemo

Svaka nas poteškoća ne smije odvratiti, da ne provedemo liturgijskih novosti. Nekima je obična komocija razlog za to, da čine poteškoće svećeniku, koji želi stalno po novom obredu služiti sv. Misu. Teško im je smjestiti ambon, stalak za knjige, stolice. I neće da budu široki poput sv. Crkve, pa im smeta, što celebrant daje čitati poslanicu većem ministrantu, što mu je dana dozvola, da donosi kalež sa stolića na oltar i iza Misne sv. Pričesti opet ga odnosi s oltara. Smeta im i to, što svećenik ide iza Pristupnih molitava „ad sedes“. A, da im svećenik sve to nije rastumačio i obrazložio, hajde de. Nego je uistinu sve razjasnio, temeljito i više puta, pa im ipak štošta smeta. Posve očito, da se u takvim slučajevima ne može govoriti o poteškoćama i prigovorima, iznesenima „bona fide“ i da svećenik mora to i u propovijedima, na pametan način, razborito, nazvati pravim imenom, držeći se one Pavlove: „... argue, obsecra, increpa...“ (II. Tim. 4, 2), kad smo uzalud „učili sa svom ustrpljivošću“ (Ibid). Ako je tim liturgijskim novostima pogođena ičija komocija, pogođena je komocija svećenikova: prepisivanje iz Kniewaldova hrvatskog Misala triju misnih molitava i komemoracija za radne dane, na papiru, koji odgovara propisanom formatu Misala; traženje Poslanica i Evandelja na hrvatskom jeziku za radne dane (za neke važne misne obrasce nema ih nigdje; vrijedi to i za tri misne molitve); uspoređivanje i ispravljanje hrvatskih misnih dijelova, ako nemate odobrenog izdanja Kniewaldova Misala, već neko ranije; vježbanje čitača Poslanice; itd. Ali, ako je komocija pogođena, tu žrtvu ćemo svi rado podnijeti radi svijetlih perspektiva, što ih liturgijska reforma pruža.

Jedan je stariji svećenik, čiji život i djelatnost inače sigurno zaslužuju atribut „primjieran“, svome svećeničkom kolegi vrlo simplicistički obrazložio svoju odluku, da ne će

ići „ad sedes“, i još neka druga odstupanja od dnevne prakse pri služenju sv. Mise: „Znate, ide mi to na živce!“ Svaka promjena i s njom u vezi povećanje potrebne pažnje atakira svačije živce. Kamo bismo dakle došli, kad bismo radi toga odustajali od svake pametne promjene. A u spomenutom je slučaju trebalo, već i radi stalne prakse „hrvatskog“ služenja sv. Mise, činiti ono, što je stalno činio stalni svećenik u toj crkvi.

Ozbiljna riječ zamjenicima

Zamjenici znaju vis-a-vis svećenika, koga zamjenjuju, počinuti velike nezgodnosti. Ovdje gledamo međutim na tu stvar samo sa stanovišta liturgijskih promjena. Jednostavan osjećaj poštenja mora tražiti od svećenika, koji zamjenjuje, da čini i u toj stvari sve onako, kako čini i svećenik, kojega zamjenjuje. Nijedan svećenik sigurno ne traži zamjenu sa željom, da mu zamjenik kvari duhovna nastojanja i ruši zgradu, što ju je on sazdao. Ako je do zamjene došlo na inicijativu odózgor, zamjenik će se, dakako, držati specijalnih uputa i naloga, što ih je dobio od višeg foruma. A, ako je zamjena uređena privatnim putem, onda već obična pastoralna razboritost traži, da ne uvodimo ništa novoga. Usto zamjeniku, koji je za zamjenu privatno zamoljen, zamjena konvenira — inače se na nju ne bi bio odlučio, pa zato u takvu slučaju i minimum zahvalnosti traži od zamjenika, da bude vjeran svećeniku, koga zamjenjuje.

Razumjeli bismo i samo odobrili, da zamjenik, iz razloga pastoralne razboritosti, ne uvodi liturgijskih novosti, ako ih stalni svećenik nije već prije uveo i ne kani ih tako brzo uvoditi. To bi bilo vjersko-ćudoredno revolucioniranje i poželo bi se samo zlo, a nikakvo dobro. Ali, da zamjenik odstupa od liturgijskih novosti, gdje ih onaj, koga zamjenjuje, već mjesecima provodi, to nije nikako pošteno. To znači u pastvu unositi zabunu, vrlo štetnu za duhovno dobro vjernika. Pripovijeda mi jedan svećenik, da je u dva maha imao dosta neprilika, jer njegovi zamjenici nisu u praksi pokazali smisla za liturgijsku reformu, koju je on od početka strogo provodio.

Još ozbiljnija riječ kritikasterima

Prisustvovao sam razgovoru trojice svećenika. Jedan je proveo doslovno sve liturgijske promjene; drugi ne provodi ni onih općih promjena, što vrijede za cijelu Crkvu, za

latinsku sv. Misu i za Misu, koja se djelomice služi na narodnom jeziku, kako treba; a treći je daleko - daleko od ideala. Taj drugi svećenik žestoko je napadao onoga prvoga, radi njegove revnosti, i sve je upotrijebio, da ga slomi, da ga obradi za svoje stanovište. Ovogodišnjem svećeničkom tečaju u Zagrebu uopće nije prisustvovao, iako je iz nekih posebnih razloga baš on morao slušati ta sva predavanja: Dakle cijelu stvar ni ne razumije, kako treba. A ovome trećemu, koji je i za liturgijske promjene posve apatičan, nije ništa predbacivao. I srdio se je jako, pa i vrijeđao svoga sugovornika, kad je prvi mirno branio svoje, objektivno ispravno stanovište. Takav postupak sigurno ne odiše duhom erkvenog osjećaja, a samo utvrđuje u nehaju, nemaru, u duhovnoj lijenosti mlake svećenike.

I čemu govoriti o stvarnosti tako, kao da imamo za cilj samo negativne posljedice, koje malo prije spomenusmo. „Nitko to ne čini!“ „Svi rade kao i prije!“ „U gradu N. (veliki grad!) samo nedjeljom rade po novom, a u radne dane nitko!“ A s pravom naslućujemo, da je to govorenje napamet; da uopće ne pozna liturgijske stvarnosti u tom gradu; i da generalizira pojedine slučajeve. Ali, da i jest tako, čemu kočiti poželjni napredak. Mjesto da nagovaramo one polagane, kunktatore, protivnike svih novosti; one, koji uvijek osjećaju potrebu, da prigovaraju i kritiziraju. S jednim sam kritikasterom bio više puta u društvu jednoga velikog nemarnjaka. I nije ga taj kritičar nijedanput opomenuo radi tih njegovih strašnih nemarnosti, već ga je, naprotiv, uzimao u obranu, kad bi ga drugi napadao. Zar takvim svojim postupkom ne pokazujemo očito, da nismo „bona fide“, kad kritiziramo one revne?

Rugaju se i tome, što mnogi svećenici uče čitače Poslanice ispravnom naglašavanju pojedinih riječi. Pa zar nije i to dio priprave, potrebne (Crkva je sigurno želi!), da naša sv. služba bude što dostojnija velikoga Boga! Predbacujemo, što su neki revni svećenici stavili u prijašnje misale opaske o promjenama, što vrijeđe za svako bogoslužje, latinsko i nacionalno. Kad netko kritizira i samo kritizira i čisto traži, šta da još kritizira, onda i ne opaža svoju nerazumnost. Godine 1963., za one najstrašnije studeni u siječnju, obišao sam puno župa, i u Misalu svake župe našao sam u Kanonu ubilježen onaj umetak o sv. Josipu: Zar je to stvar za prigovaranje ili je pak to stvar, čiju ispravnost treba da uvidi i posve jednostavna pamet?

Ironija je vrlo zgodno razbijačko, destruktivno sredstvo, kad ga rabimo vis-a-vis revnosti svoje braće svećenika. Ali ćemo baš radi toga i odgovarati Bogu. A ono je svaki čas u rukama svećenika mlakih, kojima crkveni propisi manje konveniraju i koji, ako ih i provode, u red se poslušnih svrstavaju uvijek sa zakašnjenjem. I dar ironiziranja od Boga nam je dani dar. Pa zato treba da ga i stavimo u službu Bogu i upotrebljavamo za dobro duša. Treba da ga upravimo protiv objektivnog zla, grijeha, a ne protiv objektivnog dobra, kreposti.

Dajmo puku, što je njegovo!

Jasna je tendencija liturgijske reforme, da se podvuče mjesto vjernika kao „živoga kamenja“ u „kući duhovnoj“ (I. Pet. 2, 5.), kao „roda izabranog“, kao „kraljevskog svećenstva“, kao „svetog naroda“, kao „puka Božjeg“ (I. Pet. 2, 9. i 10.), koji sv. Misi ne prisustvuje samo pasivno, već je od najstarijih kršćanskih vremena smatran aktivnim izvodiocem sv. misne žrtve, pod predvodništvom, dakako, svećenika, koji je za taj posao od Boga izabran i od Crkve posebnim sakramentom posvećen, ali nije ni on glavni liturg, jer to je Krist, kome svećenik služi samo kao nevrijedno oruđe.

Zar nije usko povezano s tom velikom idejom i omogućivanje puku, da kod sv. Mise po svom predstavniku čita Poslanicu i donosi na oltar te opet odnosi sveto žrtveno posuđe — pa zašto da onda vjernom puku uskraćujemo ta prava i ne provedemo te lijepe liturgijske novosti? „Ne razumijem ni ja svaku Poslanicu, i ja ću je davati čitati djetetu, ministrantu, vjerniku, koji je još manje razumije!“ To opravdanje u najmanju je ruku smiješno. Kao da oni, koji su autori te liturgijske novosti, ne znaju toga, kao i mi. A možda i omalovažujemo tim riječima „puk Božji“. Što ne razumiju ni čitač ni slušaoci, to ćemo im u homiliji rastumačiti. Da što bolje rastumačimo, potrudit ćemo se, da stvar što bolje proučimo.

Sveta estetika i ukusnost

Potreba duboke nutarnje i vanjske pobožnosti, svete estetike i ukusnosti, te ponizne dostojanstvenosti pri kretanjama i u cjelokupnom držanju pri sv. Misi i dijeljenju sv. sakramenata odredbama je liturgijska reforma samo još jače naglašena, negoli je to bilo dosada. Sjetimo se samo,

da je pojednostavljeno naklanjanje kao i pokreti ruku, da je uvedena mala stanka iza „Pomolimo se!“ itd. Pa zato u ovom članku, u kojem je u prvom redu govor o novostima liturgijske reforme, možemo uprijeti prstom i u onakve geste kod sv. Mise, koji nikako ne odgovaraju toj naglašenoj potrebi pobožnosti, estetike i dostojanstva, pa makar to bili i oni dijelovi sv. Mise ili obredi, koji nisu izmijenjeni. Na pr., ona vratolomna katkada brzina pri poklecanju, okretanju, izgovaranju pojedinih riječi. Ovdje mi pada na um, kako neki svećenici trnu svijeće iza sv. Mise, poslije sv. Pričesti izvan sv. Mise ili pak iza Blagoslova (Večernje): palom, rukom ili pak ustima i pritom tako glasno pušu, te izazivaju smijeh. Svećenik uopće nek ne gasi svijeće, ako postoji sakristan-ka ili pak i malo samo vješt ministrant.

Časne sestre i liturgijske novosti

Naše časne sestre predstavljaju predragocjenu pomoć u provođenju liturgijske reforme. Te novosti u liturgiji stvar su cijele Crkve, ali su još posebno važne i korisne za Bogu posvećene osobe. Ali je prijeko potrebno, da cijele sestarske zajednice budu o njoj temeljito poučene. Inače mogu bez te temeljite pouke, bar svojim nehajem u praksi, vis-a-vis vjernika postati razbijači mjesto konstruktivnih pomagača. A od toga bi bilo mnogo više štete, negoli da protiv liturgijske reforme nastupa kakav negativno raspoložen vjernik - svjetovnjak. I treba se pobrinuti, da se u stvar aktivno ne miješaju one, koje stvari jako teško shvaćaju, a drago im je svagdje se naći i uvijek reći svoju. Ne govorim napamet.

Apel na liturgijske stručnjake

Neka mi se dopusti i, da apeliram na naše liturgijske stručnjake. To ne bi bili, da liturgiju ne studiraju neprestano. Na prvim vrelima. I da stalno ne prate mjerodavne odgovore s najviših mjesta.

Na ovogodišnjem svećeničkom tečaju u Zagrebu rečeno nam je, da pri ulijevanju vina i vode kod Prikazanja, a tako i kod ablucije prstiju iza sv. Pričesti, ima svećenik stajati samo malo pomaknut od sredine oltara na desno. Nedavno sam međutim u jednoj našoj redovničkoj zajednici, u nekom njemačkom časopisu, naišao na decizivan odgovor iz Rima, gdje se za jedan od ta dva slučaja veli, da svećenik ima stajati posve na desnom kraju oltara. A jedan

mi od naših priznatih liturgijskih stručnjaka veli, da to isto vrijedi i za drugi od tih dvaju slučajeva. Tu stvar nisam međutim našao zabilježenu nigdje kod nas. Bilo bi poželjno, da se naši liturgijski predvodnici pobrinu, da i mi obični svećenici saznamo za takva mjerodavna tumačenja na vrijeme — preko naše štampe.

I još jedna stvar. Bilo bi dobro, da našim vođama u stvari liturgijske reforme, osobito onima, koji su kao takvi službeno priznati, na pr. time, što su imenovani članovima naših liturgijskih odbora, stoji na raspolaganju dovoljno vremena, da nam mogu na vrijeme odgovoriti na naše poteškoće iz prakse. Kome da se inače obraćamo? Nema smisla sa svakom malenkušću smetati Ordinarijatu.

Uz obilje raznolikosti ipak jedinstvo

U liturgiji ima i sada mnogo mjesta za osobnu slobodu liturga; za slobodno odlučivanje, hoće li izvjestan čin obaviti ovako ili onako. Onaj „ili - ili“ u novim je liturgijskim odlukama dapače još mnogo češći nego dosada.

Ali ima stvari, gdje je ipak poželjno, pa i obavezno jedinstvo. Možemo govoriti o dvostrukom liturgijskom jedinstvu. Jedno je liturgijsko jedinstvo za cijelu Crkvu, a drugo je opet, uz ono opće liturgijsko jedinstvo, uže jedinstvo za pojedine jezične i druge katoličke skupine.

Liturgijsko jedinstvo za cijelu Crkvu traži, da kod sv. Mise i drugog bogoslužja ne odstupamo od ničega, što ima ostati zajedničko svim katolicima širom zemaljske kugle; bilo radi božanskog elementa, koji se ne može mijenjati, bilo radi takve dispozicije vrhovnih crkvenih foruma. A uže liturgijsko jedinstvo zahtijeva, da se poštuju i izvršuju odredbe svih foruma, na koje to uže liturgijsko jedinstvo spada.

Dakle, što god ima ostati zajedničko, bilo u općoj Crkvi, bilo u pojedinim skupinama unutar opće Crkve, to mi pojedinci ne smijemo i ne ćemo mijenjati. Koji su ti zajednički elementi, razabire se iz crkvenih dokumenata. Nejasnoće će se s vremenom iskristalizirati — službenim tumačenjima, člancima liturgijskih stručnjaka i dr. I neke stvari, u kojima zasada vlada sloboda, s vremenom će se sigurno tako precizirati, da će mjesto nje nastupiti obligatno jedinstvo. Te slobode mora uvijek biti dosta, dok se stvar ispituje; a, kad se situacija razbistri, onda se mora za štošta reći „ne“.

Ipak, i u nekim zasada slobodnim stvarima jasno se nazire tendencija mjerodavnih crkvenih faktora. Onaj fini crkveni osjećaj, koji je nama svećenicima tako poželjan, sklonit će nas i u takvim slučajevima, da želju Crkve prihvatimo kao ravnalo svojim djelima.

Ako ne bude potrebnog jedinstva u stvarima liturgijske reforme, cijela će stvar postati u najmanju ruku smiješna, a svojeglavost pojedinaca donijet će nam puno sablazni i puno duhovne štete. Stvar poželjne i potrebne jedinstvenosti mi je i bila pred očima, dok sam pisao te retke.

F. K.

SVETA BIRMA KOT ZAKRAMENT KRŠĆANSKEGA APOSTOLATA

Živimo v času vesplošne obnove liturgije, ki je od drugega zasedanja Vatikanskega zbora postala tako močna, da iz dneva v dan vedno bolj zajema vedno širše množice katoličanov. Povsem razumljivo je, da bo zajela tudi delitev zakramentov. Nekaj sprememb je bilo že vpeljanih, veliko se je zlasti govorilo o čim slovesnejši delitvi zakramenta sv. krsta. Nekam povsem postrani pa je ostal zakrament svete birme. Zakaj vendar? Mnogi so mnenja, da ne kaže načeti tega vprašanja, češ, saj je to področje škofov. Toda prav bi tudi bilo, če bi škofje spoznali mnenje svojih pomočnikov-katehetov. Duhovniki katehetje so danes glede delitve zakramenta sv. birme razdeljeni na dve skupini: eni so za čimbolj zgodnjo birmo, drugi pa zagovarjajo mnenje, da je pravilneje birmo deliti šele doraščajočim fantom in dekletom. Vsi imajo sicer svoj prav — toda vprašanje je katero mnenje je spričo sodobnega življenja bolj pravilno. Obe mnenji ne moreta biti enako tehtni. Drugim prepuščam naj zagovarjajo zgodnjo birmo, ker sem pa nasprotnega mnenja, bom skušal prikazati sv. birmo kot zakrament krščanskega apostolata.

Birma in apostolat imata gotovo tesno povezavo. Poglejmo le apostole. Pred binkoštnim praznikom niso zapuščali Jeruzalema. Šele s sprejemom Svetega Duha se začena njihovo apostolsko delo. Torej je Sv. Duh tisti, ki jih je usposobil zanj. To pa ne velja samo za apostole in njih naslednike, ampak za vse kristjane sploh. Zato nam mora biti kar težko pri srcu, ko škof položi svojo roko na glavo prvošolčka ali drugošolčka. Kako naj postane tak otrok so-